

"Το νησί των χαμένων δέντρων" της Ελίφ Σαφάκ - StigmaLogou

Η Ελίφ Σαφάκ είναι βραβευμένη συγγραφέας βρετανοτουρκικής καταγωγής.

Ο τίτλος *Το νησί των χαμένων δέντρων* (εκδόσεις Ψυχογιός, 2024) είναι μελαγχολικός: προδιαθέτει για μια απώλεια. Στο βιβλίο έπειτα, ακολουθεί μια υφέρπουσα νοσταλγία για κάτι που κάποτε υπήρξε και ήταν όμορφο. Και το βιβλίο ξεκινά στο Λονδίνο, αφήνοντας μια σχισμή στο χρόνο, για να έρθει στην επιφάνεια το παρελθόν.

Αφηγητής της ιστορίας είναι μια συκιά - μια *figus carica*, γνωστή ως εδώδιμη κοινή συκιά- που μεταφέρθηκε μέσα σε μια βαλίτσα από την Κύπρο στην Αγγλία για να μεταφυτευτεί και να μεγαλώσει σε ένα νέο έδαφος, ξένο γι' αυτήν, προτόγνωρο και αποκομμένο από το παρελθόν και τις ρίζες της. Αν δεχτούμε πως τα δέντρα δεν μιλάνε, τότε από την αρχή αντιλαμβανόμαστε την προσωποποιημένη μεταμόρφωση της συκιάς που μας φέρνει κοντά στον κόσμο των δημοτικών μας τραγουδιών, εκεί που όλα τα δέντρα και τα πουλιά έχουν τη δική τους ψυχή και φωνή, είναι αξεδιάλυτα δεμένα με το περιβάλλον τους και πάσχουν και αυτά από όσα συμβαίνουν γύρω τους και από όσα παθαίνουν οι άνθρωποι που αγαπούν. Έτσι λοιπόν και η συκιά που βρίσκεται θαμμένη στον κήπο του Κώστα Καζαντζάκη στο Λονδίνο θυμάται, λυπάται, παρατηρεί και αφηγείται...

Ο χρόνος μοιάζει τεμαχισμένος και η αφήγηση εναλλάσσεται ανάμεσα στο παρελθόν στην Κύπρο και το παρόν στο Λονδίνο. Στην Κύπρο υπάρχει ένας έρωτας και στο Λονδίνο ζει η έφηβη κόρη του ζευγαριού, η Άντα Καζαντζάκη.

Οι τελευταίες μνήμες της συκιάς είναι από μια πρωτεύουσα χωρισμένη στα δύο από ένα τείχος και κατά μήκος της διαχωριστικής γραμμής να βρίσκονται σπίτια ρημαγμένα από σφαίρες, έρημες αυλές, μαγαζιά κλεισμένα με σανίδες, σκουριασμένα αυτοκίνητα, δρόμοι αποκλεισμένοι με κουλούρες από συρματοπλέγματα, όλα εικόνες από τη Λευκωσία.

Ο χρόνος πάγωσε το καλοκαίρι του 1974 στην Κύπρο. «Δεν ερωτεύεσαι στην Κύπρο το καλοκαίρι του 1974. Όχι εδώ, όχι τώρα. Κι όμως αυτό είχε συμβεί, και στους δύο». Η ιστορία αφορά δυο νέους, εφήβους τότε, τους γονείς της νεαρής κοπέλας, τον Κώστα και την Ντέφνε, έναν Ελληνοκύπριο και μια Τουρκοκύπρια που ερωτεύτηκαν εκείνο το καλοκαίρι σε ένα νησί που και οι δύο αποκαλούσαν πατρίδα. Οι συναντήσεις τους γίνονταν σε μια ταβέρνα, την “Ευτυχισμένη συκιά”, που στην αυλή της μεγάλωνε ένα δέντρο, μια συκιά, που αφουγκραζόταν αρχικά τον κρυφό έρωτά τους, μα και έπειτα υπήρξε μάρτυρας όλων των τραγικών γεγονότων που ακολούθησαν. Ο έρωτάς του ζευγαριού διακόπηκε απότομα λόγω των γεγονότων και ο Κώστας βρέθηκε στο Λονδίνο να παρακολουθεί από μακριά τις εξελίξεις.

“Όσα οι λέξεις έκρυβαν και συσκοτιζαν, άλλα τόσα αποκάλυπταν και επεξηγούσαν:

«εισβολή», έλεγαν οι ελληνικές πηγές, «ειρηνευτική επιχείρηση», έλεγαν οι τουρκικές πηγές, «διαμεσολάβηση», έλεγαν τα Ηνωμένα Έθνη. Παράξενες έννοιες χυμούσαν καταπάνω του από τα Δελτία Τύπου, φτάνοντας στην πρώτη γραμμή του μυαλού του. Τα άρθρα μιλούσαν για «αιχμαλώτους πολέμου», για «εθνική διχοτόμηση», για «μετακινήσεις πληθυσμών».”

Δεκαετίες αργότερα, όταν ο Κώστας Καζαντζάκης θα επιστρέψει στο νησί, βοτανολόγος πια, θα ψάξει να βρει ντόπες ποικιλίες, μα πάνω από όλα θα αναζητήσει τη χαμένη του αγάπη σε έναν κόσμο ολότελα αλλαγμένο.

Η συκιά, το δέντρο ορόσημο του έρωτά τους, είναι αυτή που θα αποτελέσει αργότερα και το μοναδικό σύνδεσμο της κόρης του Κώστα και της Ντέφνε, της Άντας Καζαντζάκη, με ένα νησί που δεν επισκέφτηκε ποτέ της.

Η συγγραφέας αφηγείται σε πρώτο πλάνο την ερωτική ιστορία δύο νέων και σε δεύτερο επίπεδο δημιουργεί ένα βιβλίο με ιστορικό, πολιτικό, αλλά και οικολογικό ενδιαφέρον. Παρόλο που το υπόβαθρο περιλαμβάνει μια ιστορία τραγική, ο χειρισμός των γεγονότων γίνεται με ηπιότητα, σε μια κατά βάση μυθιστορηματική μετάπλαση. Ωστόσο, μέσα από το μυθοπλαστικό περίβλημα η συγγραφέας δημιουργεί ιστορίες αγνοουμένων που στηρίζονται σε αληθινές περιγραφές και μάλιστα στηρίζεται συγχρόνως σε παράλληλη έρευνα που διενεργεί με εκταφές που λάμβαναν χώρα στην Ισπανία και τη Λατινική Αμερική.

Επίσης, πολλά από τα μυθολογικά στοιχεία είναι στηριγμένα σε ιστορικά γεγονότα, όπως είναι η μοίρα των Βαρουσίων και της Αμμοχώστου, οι μυστηριώδεις θάνατοι μωρών βρετανικών οικογενειών και το παράνομο κυνήγι των αμπελοπουλιών.

Ωστόσο, η συγγραφέας επιδιώκει να χτίσει την πλοκή της με κύριο περίβλημα τον έρωτα, και έτσι φτιάχνει μια ιστορία όπου όλα μπορούν να συμπεριληφθούν: ο ανθρώπινος πόνος, ο βίαιος ξεριζωμός, τα βάσανα των λαών που ταλανίζονται από τις εκρήξεις της ιστορίας, από πολιτικά λάθη και συμφέροντα. Και μέσα σε όλα αυτά δημιουργεί άπλετο χώρο για να αναφανεί η σχέση του ανθρώπου με τη φύση και τα άπειρα, επαναλαμβανόμενα λάθη εναντίον της που στιγμιαία πάντα μοιάζουν ασήμαντα, αλλά αφήνουν ένα αγιάτρευτο στίγμα στον κόσμο μας και σε ό,τι μας περιβάλλει.

Τέλος, μέσα από την πορεία ενηλικίωσης της κόρης, η συγγραφέας βρίσκει αφορμή για να αναφερθεί στον πόνο του ξεριζωμού που υπόκωφα κληρονομείται στις επόμενες γενιές, καθώς και στον τρόπο που βιώνει τις καταστάσεις που ακολουθούν η δεύτερη γενιά, η οποία φαινομενικά μένει ανέπαφη από τα γεγονότα. Είναι όμως όντως έτσι; Η συγγραφέας άλλοτε υπαινίσσεται και άλλοτε αποκαλύπτει πολλές αφανείς και ανεκδήλωτες πληγές που υποβόσκουν στη δεύτερη γενιά, η οποία σταδιακά χάνει την επαφή της με τις πραγματικές ρίζες της.

Εν κατακλείδι, η ιστορία μοιάζει να βασίζεται σε ένα μείγμα ονείρου και πραγματικότητας, ένα συνδυασμό φαντασίας και ιστορικότητας, ένα δίπολο έρωτα και θλίψης, και όλα αυτά πλασμένα με μια μαγιά που συμπεριλαμβάνει με την ίδια δυναμική τον άνθρωπο και το περιβάλλον του. Είναι επιτυχημένη η σύζευξη όλων αυτών των στοιχείων; Ίσως η αφήγηση να μοιάζει με ένα παραμύθι που εντάσσει το τραγικό στη μυθιστορηματική γαλήνη. Ίσως κιόλας η συγγραφέας να επιδιώκει να τοποθετήσει ποικίλων ειδών οικολογικούς προβληματισμούς μέσα σε ένα κατεξοχήν ιστορικό πλαίσιο. Η ίσως τελικά η πλοκή της ιστορίας της να 'ναι το καταστάλαγμα όλων αυτών των τραγικών γεγονότων στην ψυχή της ίδιας, που μοιάζει ωστόσο να μην παραδίδεται σε κανενός είδους θλίψη, αντίθετα επιμένει να περιβάλλει τα πάντα με μια αχλύ ρομαντισμού, γλυκόπικρης νοσταλγίας και ρευστής υποσυνείδητης εσωτερικής συνέχειας. Και έτσι καταλήγει ο αφηγητής:

“Οι φωνές των πατρίδων μας δεν σταματούν ποτέ ν’ αντιλαλούν στο μυαλό μας. Τις κουβαλάμε μαζί μας όπου πάμε. Ακόμα και σήμερα, εδώ στο Λονδίνο, θαμμένους σε τούτο το μνήμα, μπορώ ν’ ακούσω τους ίδιους ήχους και ξυπνάω τρέμοντας, σαν υπνοβάτης που συνειδητοποιεί ότι περιπλανήθηκε επικίνδυνα μες στη νύχτα.”

Έλια Λούτα

URL:

<https://portal.clipnews.gr/site/shorturl?clipid=346539644>

Keyword: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Date: 2024-04-05, 21:54:12

Source: stigmalogou.gr